

TỔNG QUAN TÁC ĐỘNG CỦA ĐÔ THỊ HÓA TỚI XÂY DỰNG NÔNG THÔN MỚI KIỂU MẪU TẠI VIỆT NAM

Lê Ngọc Hương¹, Nguyễn Thị Dương Nga^{1*},
Nguyễn Thị Thu Quỳnh¹, Nguyễn Thị Lý¹, Lê Văn Cường²

¹Học viện Nông nghiệp Việt Nam
²Trường Đại học Hồng Đức

*Tác giả liên hệ: ngantd@vnua.edu.vn

Ngày nhận bài: 18.07.2025

Ngày chấp nhận đăng: 15.03.2026

TÓM TẮT

Nông thôn - thành thị luôn nằm trong mối quan hệ tương hỗ mật thiết, do đó xây dựng nông thôn mới trong giai đoạn hiện tại nhất thiết phải gắn với đô thị hóa - xu hướng tất yếu. Nghiên cứu này nhằm tổng quan một số tác động của đô thị hóa tới xây dựng nông thôn mới nói chung, nông thôn mới kiểu mẫu nói riêng. Dựa trên nguồn tài liệu thứ cấp, kết quả nghiên cứu xây dựng khung tác động của đô thị hóa tới xây dựng nông thôn mới kiểu mẫu, trong đó tác động trực tiếp nhất là tới các tiêu chí về tổ chức sản xuất và phát triển kinh tế nông thôn, môi trường, văn hóa, thu nhập, tiêu chí "thôn thông minh". Trên cơ sở đó, nghiên cứu đề xuất một số khuyến nghị chính sách nhằm phát huy tác động tích cực và quản lý để giảm thiểu các tác động tiêu cực từ đô thị hóa tới xây dựng nông thôn kiểu mẫu, bao gồm quy hoạch, bảo tồn kiến trúc và văn hóa nông thôn, quản lý môi trường, phát triển nông thôn xanh và bền vững.

Từ khóa: Phát triển nông thôn, đô thị hóa, ảnh hưởng.

Impact of Urbanization on Model New Rural Construction in Vietnam: A Review

ABSTRACT

Rural and urban areas are always in a close reciprocal relationship. Therefore, new rural construction in the current period must be associated with urbanization - inevitable trend. This study aimed to overview some impacts of urbanization on new rural construction in general, and model new rural construction specifically. Based on secondary sources, the research results built a framework of impacts of urbanization on new rural construction construction, in which the most direct impacts were found on the criteria of production organization and rural economic development, environment, culture, income, and the "smart village" criteria. Several policy recommendations were proposed to take advantage of positive impacts and manage to minimize negative impacts from urbanization on model new rural construction, including planning, preserving rural architecture and culture, environmental management, green and sustainable rural development.

Keywords: New rural construction, urbanization, impact.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Cùng với sự phát triển của nền kinh tế - xã hội, đô thị hóa (ĐTH) đã và đang diễn ra như một xu hướng tất yếu (Hoàng Bá Thịnh & Đoàn Thị Thanh Huyền, 2015). McGranahan & Satterthwaite (2014) cho rằng ĐTH chủ yếu là kết quả của quá trình di cư (thuần) từ nông thôn ra thành thị. Quan điểm tương tự, ĐTH là

quá trình tập trung số lượng lớn dân cư vào một khu vực không gian tương đối nhỏ hình thành nên các khu đô thị - thành phố, thị trấn (OECD, 2021). ĐTH ngụ ý sự thay đổi về mặt kinh tế, xã hội và văn hóa của xã hội liên quan tới di chuyển của con người hoặc các quá trình đến các khu vực đô thị (Hussain & Imitiyaz, 2018). ĐTH có thể diễn ra theo hai hướng: (1) di dân vào các đô thị truyền thống và (2) phát triển điều kiện

và lối sống đô thị ở các vùng nông thôn - hình thành các khu đô thị mới. Như vậy, dù phát triển theo xu hướng nào trong hai xu hướng trên, thì đô thị hoá đều gây ra những tác động đáng kể tới đời sống của người dân ở các khu vực nông thôn (Chen & cs., 2021).

Xây dựng nông thôn mới (NTM) là là một chủ trương lớn của Đảng và Nhà nước Việt Nam, nhằm mục tiêu thay đổi toàn diện bộ mặt nông thôn, nâng cao đời sống vật chất và tinh thần của người dân nông thôn. Chương trình mục tiêu quốc gia về xây dựng NTM bắt đầu năm 2010, và tập trung hướng tới xây dựng NTM nâng cao và NTM kiểu mẫu giai đoạn 2021-2025. Trong đó, xã NTM kiểu mẫu được định nghĩa là xã: (i) Đạt chuẩn NTM nâng cao giai đoạn 2021-2025 và (ii) một số tiêu chí bổ sung (bao gồm: thu nhập bình quân đầu người (tại thời điểm xét và công nhận cao hơn ít nhất 10% so với mức thu nhập bình quân đầu người được áp dụng cho xã NTM nâng cao tại cùng thời điểm); có mô hình thôn thông minh và có tiêu chí đặc trưng (nổi trội ở ít nhất một tiêu chí) (Thủ tướng Chính phủ, 2022). Như thế, NTM kiểu mẫu có đặc điểm phát triển kinh tế vượt bậc, hạ tầng đồng bộ, hiện đại, môi trường bền vững, bảo tồn văn hóa truyền thống, và quản lý thông minh.

Theo thống kê đến năm 2024, chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng NTM đạt được nhiều thành tựu nổi bật: 78,7% số xã trong cả nước được công nhận đạt chuẩn NTM, trong đó có 2.225 xã đạt chuẩn NTM nâng cao và 550 xã đạt chuẩn NTM kiểu mẫu (Sở Nông nghiệp và Môi trường Hà Nội, 2025). Mặc dù vậy, nghiên cứu của Đoàn Châu (2023), chỉ ra một số vấn đề tồn tại trong quá trình xây dựng NTM ở các địa phương, đặc biệt do tác động của đô thị hoá như: thiếu kết nối hạ tầng đô thị và nông thôn (Anh Phương, 2024; Phùng Thị Mỹ Hạnh, 2024); thay đổi bất lợi về mặt xã hội; phá vỡ cảnh quan, mất bản sắc văn hoá nông thôn (Hoàng Hoa Mai, 2019; Sơn Trà, 2023; Thanh Niên, 2023) và đặc biệt đe dọa môi trường nông thôn (Bùi Thị Ngọc Lan, 2021; Quyền Thị Lan Phương, 2021; Hoàng Thị Vân, 2023).

Trong khi vấn đề xây dựng NTM, NTM nâng cao, NTM kiểu mẫu, và ĐTH nhận được nhiều quan tâm và được nghiên cứu rộng rãi ở Việt Nam, như Hoàng Bá Thịnh & Đoàn Thị Thanh Huyền (2015), Diep Thanh Tung & cs. (2022), Phan Van Tuan & cs. (2024), Nguyễn Thị Hồng & cs. (2025), các nghiên cứu về xây dựng NTM kiểu mẫu dưới tác động của ĐTH khá thiếu vắng, tập trung ở một số ít công bố đánh giá tác động của ĐTH tới NTM (Lê Thị Bích Thuận & Nguyễn Trung Dũng, 2021; Nguyễn Thị Lý & cs., 2024). Bài báo này tổng hợp và xây dựng khung đánh giá tác động của ĐTH tới xây dựng NTM kiểu mẫu theo hai góc độ, tích cực và tiêu cực nếu không được quản lý hợp lý, từ đó đề xuất một số khuyến nghị nhằm đóng góp cho việc thực hiện thành công chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng NTM kiểu mẫu trong bối cảnh hiện tại.

Nghiên cứu này sử dụng thông tin, số liệu thu thập từ các tài liệu thứ cấp như: báo cáo, cơ sở dữ liệu của cơ quan Chính phủ, viện nghiên cứu, cơ sở dữ liệu mở; bài báo trên các tạp chí khoa học chuyên ngành. Các cụm từ khóa tiếng Việt được tìm kiếm bao gồm: “Tác động của ĐTH tới NTM kiểu mẫu”, “NTM kiểu mẫu gắn với ĐTH” và “Phát triển nông thôn gắn với ĐTH”. Tương tự, các cụm từ khoá bằng tiếng Anh được sử dụng gồm: “New rural construction in urbanization context”, “Impact of urbanization on model new rural construction” và “rural development in urbanization context”. Phương pháp phân tích dữ liệu gồm: phương pháp thống kê mô tả và phân tích theo chủ đề (thematic analysis). Nghiên cứu này phạm vi tổng quan tác động một chiều của ĐTH tới NTM kiểu mẫu.

2. CHƯƠNG TRÌNH MỤC TIÊU QUỐC GIA VỀ XÂY DỰNG NÔNG THÔN MỚI TẠI VIỆT NAM

Thực hiện Nghị quyết số 26/NQ-TW ngày 05/08/2008 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng về nông nghiệp, nông thôn, nông dân (Ban Chấp hành Trung Ương, 2008), Thủ tướng Chính phủ đã ký Quyết định số 800/QĐ-TTg

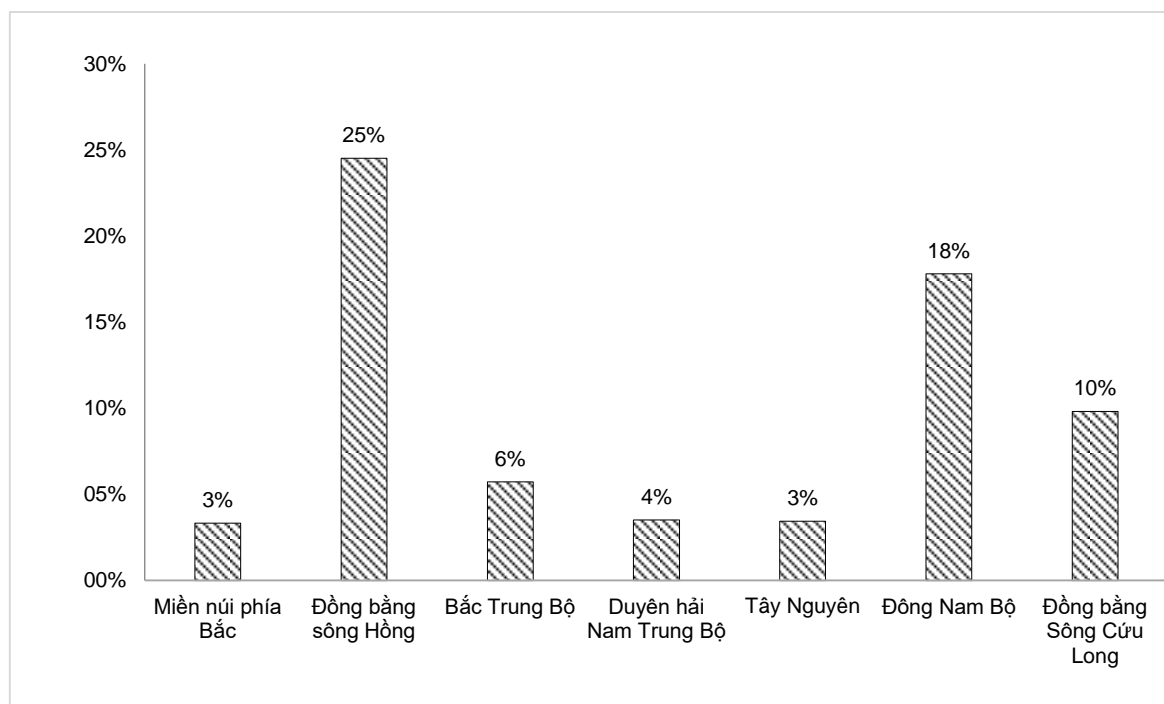
ngày 24/6/2010 phê duyệt Chương trình mục tiêu quốc gia về xây dựng NTM, với bộ tiêu chí quốc gia về NTM gồm 19 tiêu chí (Thủ tướng Chính phủ, 2020). Trong giai đoạn sau 2015, Thủ tướng Chính phủ tiếp tục ban hành Quyết định số 1600/QĐ-TTg ngày 18/6/2016 phê duyệt Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng NTM giai đoạn 2016-2020 (Thủ tướng Chính phủ, 2016); Quyết định số 263/QĐ-TTg ngày 22/2/2022 phê duyệt Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng NTM giai đoạn 2021-2025 (Thủ tướng Chính phủ, 2022a); Quyết định 319/QĐ-TTg quy định về xã NTM kiểu mẫu giai

đoạn 2021-2025 (Thủ tướng Chính phủ, 2022b). Theo các quyết định đó, tiêu chuẩn được công nhận xã NTM được nâng cao từ NTM - NTM nâng cao - NTM kiểu mẫu. NTM kiểu mẫu là mô hình NTM với mức độ đạt được các tiêu chí cao nhất và toàn diện nhất hiện nay. Tới tháng 6 năm 2025, cả nước có gần 80% số xã được công nhận đạt chuẩn NTM, tuy nhiên không đồng đều giữa các vùng. Trong đó, vùng đồng bằng sông Hồng cao nhất với tỷ lệ 100% xã đạt chuẩn NTM, thấp nhất là miền núi phía Bắc với tỷ lệ 54,2% (Bảng 1). Số lượng và tỷ lệ xã đạt chuẩn NTM kiểu mẫu còn thấp.

Bảng 1. Kết quả xây dựng NTM ở Việt Nam tới tháng 6 năm 2025

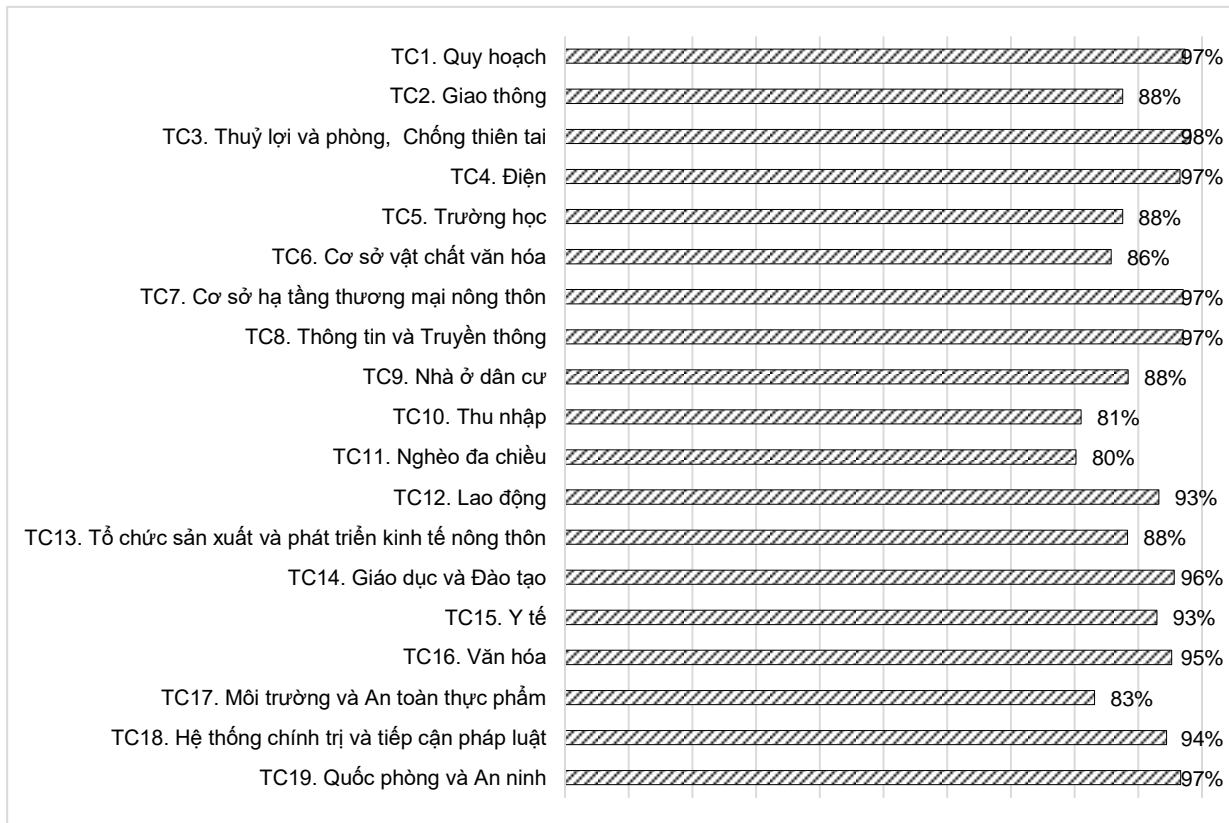
Nội dung	Cả nước	Miền núi phía Bắc	Đồng bằng sông Hồng	Bắc Trung bộ	Duyên hải Nam Trung bộ	Tây Nguyên	Đông Nam bộ	Đồng bằng sông Cửu Long
Tổng số xã	7.669	1.947	1.485	1.275	766	580	410	1.233
Tỷ lệ số xã được công nhận đạt chuẩn NTM (%)	79,3	54,2	100	82,3	76,4	65,3	98,5	93,2
Số xã được công nhận đạt chuẩn NTM nâng cao	2.567	271	906	337	177	61	296	519
Số xã được công nhận đạt chuẩn NTM kiểu mẫu	743	65	364	73	27	20	73	121

Nguồn: Bộ NN&PTNT (2025).

Ghi chú: Tính toán từ số liệu của Bộ NN&PTNT (2025).

Hình 1. Tỷ lệ xã đạt NTM kiểu mẫu tại các vùng

Nguồn: Bộ NN&PTNT (2025).

Hình 2. Số xã đạt các tiêu chí NTM tới tháng 6 năm 2025

Dữ liệu về số xã đạt tiêu chí NTM kiểu mẫu có mối quan hệ tương đồng với mức độ ĐTH của các khu vực trong cả nước (Hình 1). Tính tới năm 2025, vùng có tỷ lệ xã đạt NTM kiểu mẫu cao nhất là Đồng bằng sông Hồng (ĐBSH) (24,5%), tiếp theo là Đông Nam Bộ (ĐNB) (17,8%). Hai vùng này đều gắn với các đô thị lớn và có tốc độ phát triển cao, ví dụ ĐBSH có các tỉnh có tỷ lệ ĐTH cao như Quảng Ninh (67,5%), Bắc Ninh (cũ) (52,32%), Hà Nội (49,05%), Hải Phòng (45,58%), hay khu vực ĐNB có TP HCM (77,77%), Bình Dương (84,32%).

Mức độ đạt được ở các tiêu chí TC3 Thủy lợi và phòng chống thiên tai, TC7 Cơ sở hạ tầng thương mại nông thôn, TC19 Quốc phòng và an ninh, TC4 Điện, TC14 Giáo dục và đào tạo khá cao. Tuy nhiên, mức độ đạt được của các tiêu chí TC10 Thu nhập và TC11 Nghèo đa chiều còn thấp - đây là điểm yếu giải thích cho việc vì sao tỷ lệ xã việc đạt tiêu chuẩn NTM kiểu mẫu ở các địa phương còn thấp.

3. TÁC ĐỘNG CỦA ĐÔ THỊ HÓA TỚI XÂY DỰNG NÔNG THÔN MỚI KIỂU MẪU

3.1. Tác động tích cực

Một là, ĐTH với đặc điểm luôn đi kèm với sự phát triển hệ thống giao thông (đường cao tốc, đường liên tỉnh, liên xã) giúp kết nối giữa khu vực nông thôn và thành thị chính là điều kiện để thực hiện thành công TC2 - Giao thông, thuộc nhóm Hạ tầng kinh tế - xã hội trong xây dựng NTM kiểu mẫu, đặc biệt đối với khu vực nông thôn gần đô thị. Thêm vào đó, ĐTH thường gắn với quá trình công nghiệp hóa, hình thành nhiều khu công nghiệp, khu chế xuất (Hoàng Bá Thịnh & Đoàn Thị Thanh Huyền, 2015; Luo & cs., 2020). Việc hình thành và phát triển khu công nghiệp, khu chế xuất đã tạo điều kiện thuận lợi cho việc đẩy mạnh phát triển kinh tế, hoàn thiện cơ sở hạ tầng trong và ngoài khu công nghiệp, thu hút lao động và góp phần giải

quyết việc làm cho lao động, cải thiện sinh kế cho người dân khu vực nông thôn cận đô thị (Dudwick & cs., 2011) và góp phần trực tiếp nâng cao kết quả thực hiện TC10 - Thu nhập, TC11 - Nghèo đa chiều trong nhóm Kinh tế và Tổ chức sản xuất (Phạm Thị Bạch Tuyết, 2015; Đoàn Huyền, 2022). Tại huyện Gia Lâm (cũ), việc tận dụng cơ hội phát triển đô thị của Hà Nội để phát triển các làng nghề truyền thống như dát quỳ vàng, may da Kiều Ky, thuốc nam, thuốc bắc Ninh Hiệp, gốm sứ Bát Tràng, tạo ra giá trị đặc trưng, thúc đẩy chuyển dịch cơ cấu kinh tế (Bảo Linh, 2021).

Hai là, đô thị hoá đem lại cơ hội tiếp cận hàng hoá và dịch vụ công bằng hơn cho người dân ở khu vực nông thôn (Goel & Vishnoi, 2022). Nghiên cứu của Docui & Dunarintu (2012) chỉ ra khi cộng đồng dân cư nông thôn chuyển sang sống trong không gian đô thị sẽ làm tăng khả năng tiếp cận với các dịch vụ giáo dục, phát triển trí tuệ để hoàn thiện bản thân. Những người không di cư cũng được hưởng lợi do sự phát triển của hệ thống giao thông kết nối với các trung tâm đô thị mang lại khả năng tiếp cận hàng hoá, dịch vụ, tiện ích như: dịch vụ tài chính, giáo dục, y tế, vui chơi, giải trí... từ đó nâng cao chất lượng cuộc sống cư dân nông thôn (de Bruin & cs., 2021; Shao & cs., 2022; Zhang & cs., 2024). Do đó, có tác động tích cực một cách gián tiếp tới nhóm Văn hóa, xã hội, môi trường (cụ thể TC14 - Giáo dục, TC15 - Văn hóa và TC16 - Y tế), và điều này cũng có thể đúng đối với ngay cả khu vực nông thôn xa đô thị. ĐTH diễn ra ngay trong xã nông thôn, hạ tầng khác như điện, internet, hệ thống logistics phát triển, góp phần đạt tiêu chí bổ sung “*thôn thông minh*”. Những cải thiện này còn có thể góp phần vào TC14 - Y tế, đặc biệt là tỷ lệ dân số tham gia khám chữa bệnh từ xa tại các khu vực nông thôn xa thành thị, vùng cao. ĐTH với phát triển hạ tầng đồng bộ với nông thôn, khoảng cách nông thôn và đô thị sẽ thu hẹp và người dân nông thôn tiệm cận với điều kiện sống hiện đại, văn minh (Nguyễn Mai, 2025). ĐTH ngay trong nông thôn như mô hình “phát triển thành trấn hóa” tại Trung Quốc, nông thôn có chức năng hoàn thiện và người dân có thể hưởng lợi nhiều

tiện ích y tế giáo dục ngay tại địa phương (Hồ Quế Hậu, 2014).

Ba là, ĐTH với yêu cầu cao hơn từ nhu cầu thực phẩm của vùng đô thị có thể thúc đẩy việc hình thành các chuỗi liên kết trong sản xuất và tiêu thụ nông sản (IFAD, 2016), cũng như phát triển nông nghiệp đa giá trị như du lịch nông nghiệp, du lịch sinh thái, làng nghề (đặc biệt khu vực cận thành thị), phát triển nông nghiệp sạch, an toàn, góp phần thực hiện TC13 - *Tổ chức sản xuất và phát triển kinh tế nông thôn* và tiêu chí đặc trưng/nổi trội trong sản xuất của xã NTM kiểu mẫu (Nguyễn Thị Lý & cs., 2024). Thu nhập từ hoạt động phi nông nghiệp có thể làm tăng lượng tiền gửi về và đầu tư vào sản xuất nông nghiệp, đóng góp vào gia tăng năng suất nông nghiệp (Start, 2001). Báo cáo của Bộ NN&PTNT (2019) cho thấy thu nhập của lao động nông thôn từ hoạt động phi nông nghiệp góp phần kiến tạo vốn cho phát triển nông nghiệp. Bên cạnh đó, di cư lao động có thể tăng diện tích đất sản xuất nông nghiệp/lao động và thuận lợi hơn cho phát triển sản xuất quy mô lớn, ứng dụng khoa học công nghệ (Wang & cs., 2021). Nghiên cứu của Nguyễn Thị Lý & cs. (2024) cũng cho thấy ĐTH có tác động mạnh tới vốn đầu tư cho sản xuất, mức độ cơ giới hóa, và liên kết trong sản xuất nông nghiệp.

Bốn là, ĐTH với các tác động kèm theo như di cư, thay đổi thu nhập, hành vi tiêu dùng thực phẩm, thông qua mối liên hệ giữa sản xuất và tiêu dùng, làm tăng nhu cầu nông sản thực phẩm với chất lượng đảm bảo hơn (IFAD, 2016), và có thể nâng cao hơn giá nông sản cho người sản xuất (IIED, 2003). Tadesse & cs. (2018); Kankwamba & Kornher (2019) đều cho rằng sự mở rộng sản xuất và thương mại hóa nông sản có thể thu hút các tác nhân và người cung cấp dịch vụ logistics trong chuỗi giá trị nông sản để phục vụ cho thị trường đô thị với hệ thống bán lẻ hiện đại. Do đó, cũng yêu cầu hình thành các điểm thương mại tại khu vực nông thôn và tác động trực tiếp tới TC7 - *Cơ sở hạ tầng thương mại nông thôn* (Sakketa, 2022). Như vậy, ĐTH có thể mang lại cơ hội việc làm cho lao động nông thôn nhờ gia tăng việc làm phi nông nghiệp trong chuỗi cung ứng nông sản

(Ørtenblad & cs., 2019) góp phần hoàn thành TC10 - *Thu nhập*. Tác động tới thu nhập này cũng có ảnh hưởng gián tiếp tới TC9 - *Nhà ở dân cư* và TC11 - *Nghèo đa chiều*.

Năm là, ĐTH giúp lan tỏa công nghệ, vốn về nông thôn, góp phần phát triển kinh tế nông thôn, đặc biệt là tác động trực tiếp tới việc hoàn thành tiêu chí bổ sung “thông minh” và TC10 - *Thu nhập*. Zhu & cs. (2024) cho thấy tại Trung Quốc, mối liên kết đô thị - nông thôn có tác động tích cực tới đổi mới sáng tạo công nghệ trong nông nghiệp. ĐTH diễn ra ngay trong xã nông thôn đã thúc đẩy việc phát triển hạ tầng công nghệ thông tin (điện, internet), giúp đẩy mạnh chuyển đổi số, ứng dụng thương mại điện tử trong sản xuất và tiêu thụ sản phẩm. Báo cáo của Bộ NN&PTNT (2019) cho thấy ĐTH tác động tới gia tăng giá trị đất đai, tạo nguồn thu cho các địa phương để phục vụ cho xây dựng NTM. Bên cạnh đó, công nghiệp hóa cũng tạo nguồn thu cho các địa phương nhằm phát triển nông thôn như mô hình của Hàn Quốc, Nhật Bản (Bộ NN&PTNT, 2019). Tại TP HCM, việc đẩy nhanh quá trình số hóa và hoàn thiện hệ thống cơ sở dữ liệu về nông nghiệp, nông thôn, thu hút doanh nghiệp đầu tư hạ tầng công nghệ, phát triển nông nghiệp đô thị hiện đại và góp phần thực hiện TC8 - *Thông tin và truyền thông* và tiêu chí “thôn thông minh” trong xây dựng NTM kiểu mẫu (Khánh Trình, 2023). Đồng thời, những cải thiện này còn có thể góp phần gián tiếp vào việc thực hiện các tiêu chí TC14 - *Giáo dục và đào tạo*, TC15 - *Y tế*, TC16 - *Văn hóa*.

Sáu là, từ góc độ xã hội, ĐTH được hiểu là quá trình tổ chức lại môi trường cư trú của con người theo hướng làm gia tăng mức độ phổ biến của lối sống đô thị đến khu vực nông thôn. ĐTH thay đổi sự phân bố dân cư và những yếu tố vật chất, làm chuyển hoá khuôn mẫu của đời sống xã hội, phổ biến lối sống đô thị tới các vùng nông thôn và toàn bộ xã hội. Quá trình ĐTH làm cho lối sống của cư dân nông thôn đến gần hơn lối sống thành thị về nhiều mặt. Cụ thể như các hoạt động vui chơi giải trí, hệ thống giáo dục, y tế... ngày càng được nâng cao. Theo cách hiểu rộng hơn, ĐTH là quá trình biến đổi cả nền kinh tế - xã hội ở khu vực nông thôn (Cohen,

2015). Về khía cạnh cảnh quan, môi trường, quá trình ĐTH và xây dựng NTM kiểu mẫu được gắn kết đã góp phần cải thiện môi trường sống của dân cư, cảnh quan ngày càng được phát triển theo hướng có quy hoạch, đồng bộ và sạch, đẹp hơn. Như vậy, ĐTH có thể tác động gián tiếp tới các tiêu chí văn hóa, môi trường.

3.2. Tác động tiêu cực

Thứ nhất, đô thị hoá có thể trực tiếp ảnh hưởng tới việc thực hiện tiêu chí quy hoạch NTM (TC1), đặc biệt khu vực nông thôn cận thành thị. Từ góc độ địa giới hành chính, đô thị hóa là sự mở rộng không ngừng của lãnh thổ đô thị. Theo đó, diện tích đất đai của khu vực nông nghiệp, nông thôn ngày càng bị thu hẹp, nhiều khu vực ven đô cũng dần chuyển thành khu vực đô thị (Dociu & Dunarintu, 2012). Ở một chiều hướng khác, ĐTH có thể ảnh hưởng tới cơ cấu sử dụng đất của khu vực nông thôn, đặc biệt là xây dựng và cảnh quan khi xu hướng đô thị nhỏ được phát triển ngay ở trong lòng khu vực nông thôn (Huang & cs., 2021). Theo hướng dẫn của Chính phủ, việc quy hoạch ở nông thôn cần đảm bảo yêu cầu phù hợp với định hướng ĐTH theo quy hoạch cấp trên (Thủ tướng Chính phủ, 2022). Thực tế cho thấy, quy hoạch nông thôn luôn đi sau và có nguy cơ bị phá vỡ do tác động của xu hướng đô thị, công nghiệp hoá ở các địa phương (Chương Phượng, 2023; Đoàn Châu, 2023).

Thứ hai, ĐTH đang làm thay đổi hệ thống thực phẩm trên toàn cầu (de Bruin & cs., 2021). Việc tập trung quá mức dân cư vào một khu vực đô thị dẫn tới gây sức ép đến hệ thống lương thực thực phẩm của khu vực này, ảnh hưởng đến cả các khu vực nông thôn lân cận, dẫn tới giá cả tăng cao hơn. Tác động này có thể ảnh hưởng đến việc thực hiện tiêu chí TC11 - *Nghèo đa chiều* và TC17 - *Môi trường và an toàn thực phẩm*.

Thứ ba, đô thị hoá còn dẫn đến tình trạng di cư không bền vững từ khu vực nông thôn đến các đô thị hoặc hình thành nên những khu vực tập trung dân cư ở các khu vực ven đô. Nghiên cứu của Ejaro & Abubakar (2013) nhấn mạnh hậu quả của quá trình ĐTH nhanh chóng và sự gia tăng dân số trong một thời gian ngắn là cơ sở hạ tầng như nhà ở chất lượng thấp, các dịch

vụ quản lý chất thải kém, thiếu điện, nước sạch sinh hoạt, cơ sở chăm sóc sức khỏe không đầy đủ, suy thoái môi trường và tắc nghẽn giao thông. Di cư, một mặt có những ảnh hưởng tích cực về việc làm, thu nhập, đóng góp phát triển kinh tế nông thôn, tuy nhiên hiện tượng “già hóa” và “nữ hóa” lao động trong nông thôn ở Việt Nam đã và đang có các hệ lụy không nhỏ tới phát triển kinh tế nông nghiệp và vấn đề xã hội (WB, 2016; IPSARD, 2020; Bùi Xuân Dũng, 2022). Điều này ảnh hưởng trực tiếp tới thực hiện các tiêu chí TC13 - *Tổ chức sản xuất và kinh tế nông thôn*, TC6 - *Văn hóa*, TC 10 - *Thu nhập*.

Thứ tư, đô thị hoá có thể gây tác động tiêu cực đến việc thực hiện TC3 - *Thủy lợi và phòng chống thiên tai*. Bài học của Trung Quốc cũng cho thấy ĐTH có thể dẫn tới ô nhiễm các kênh dẫn nước ở nông thôn, đặc biệt nếu rác thải đô thị và khu công nghiệp không được xử lý tốt, ảnh hưởng chức năng của hệ thống thủy lợi, dẫn tới đe dọa năng suất nông nghiệp và sinh kế của người dân nông thôn (Pangeni, 2011). Nhu cầu nước cao từ đô thị và các khu tiện ích có thể đe dọa tới nguồn nước cho nông nghiệp. Bê tông hóa - một trong những giải pháp nâng cấp giao thông nông thôn - nếu không được quản lý tốt, sẽ gây vấn đề ngập úng cục bộ do gia tăng lượng nước mưa chảy trên bề mặt vì không thể thấm xuống lòng đất, làm giảm lượng nước ngầm (Nguyễn Hồng Tiến, 2022). Báo cáo của Ủy ban nhân dân thành phố Hải Phòng (2022) cho thấy việc ĐTH vùng ven đô là nguyên nhân dẫn tới ngập lụt do diện tích ao hồ giảm trong khi diện tích bê tông hóa tăng lên.

Thứ năm, ĐTH có thể ảnh hưởng tới TC6 - *Văn hóa* và TC18 - *Chất lượng môi trường sống* (nhóm Văn hóa - Xã hội - Môi trường) trong xây dựng NTM kiểu mẫu. Một mặt, thay đổi hành vi lối sống của người dân theo xu hướng đô thị có thể thuận lợi hơn cho phong trào hoạt động thể chất cá nhân và cộng đồng (Huang & cs., 2018). Tuy nhiên, ĐTH nhanh chóng có thể tác động tới thay đổi xã hội và văn hóa tại khu vực nông thôn: sự thay đổi nhân khẩu học, cấu trúc xã hội, sự tương tác và các mối quan hệ xã hội. Tại Slovakia, nhiều tòa nhà hiện đại được xây dựng ở vùng nông thôn không

phù hợp với bản chất nông thôn và thay thế không gian “xanh” của nông thôn trong quá trình ĐTH (Izakovičová & cs., 2022). Thậm chí Singh (2021) cảnh báo ĐTH có thể là mối đe dọa lớn về sự tuyệt chủng của nền văn hóa tươi đẹp và sự giản dị của cuộc sống nông thôn tại Ấn Độ, cùng với đó là sự thu hẹp hoặc thay đổi mục đích sử dụng không gian chung của cộng đồng. Tại Malaysia, Ismail & cs. (2015) cho thấy cư dân đô thị thường coi các tập quán xã hội nông thôn là lỗi thời và không đánh giá cao lợi ích của không gian công cộng tại nông thôn trong xây dựng môi trường sống ý nghĩa và bền vững. Trong quá trình xây dựng NTM tại Trung Quốc, nhịp sống nhanh của đô thị đã khiến từ “hiệu quả” trở nên phổ biến và được chú trọng quá mức trong mọi tình huống, ví dụ trong thiết kế cảnh quan làng trong NTM, đã coi nhẹ tính tương thích với môi trường và kiểu nhà nông thôn, về kiểu sơn và thiết kế (Ma, 2019; Zhaxi, 2025). Ở Việt Nam, trong quá trình xây dựng NTM tại một số địa phương, kiến trúc truyền thống bị phá vỡ, nhà vườn, không gian xanh bị thay thế (Yên Hưng, 2022). Việc bê tông hóa một cách “khô cứng” trong xây dựng NTM đã phá hỏng cảnh quan tự nhiên xanh của nông thôn và không gian sống thông thoáng (Lê Đồng, 2024). Phan Thị Thanh Huyền & cs. (2024) nhấn mạnh tác động của ĐTH, nông thôn mất dần bản sắc truyền thống được hình thành từ mối quan hệ mật thiết giữa con người và thiên nhiên. Nghiên cứu của Thụy Nhu Thi Nguyen (2024) cho thấy ĐTH dẫn đến sự chuyên nghiệp hóa và đơn giản hóa các nghi lễ truyền thống của người K’Ho tại tỉnh Lâm Đồng. Bộ NN&PTNT (2023) đề cập tới mặt tiêu cực của ĐTH tới nông thôn Việt Nam trong quá trình xây dựng NTM là sự phai nhạt giá trị truyền thống, bất hòa giữa các hộ gia đình gia tăng và tệ nạn xã hội. Tại Bắc Ninh, Nguyen Dinh Phong (2024) cho thấy ĐTH làm thay đổi kiến trúc và cảnh quan và có thể dẫn tới sự biến mất của các làng quan họ. Vũ Cúc (2023) chỉ ra sự coi trọng phát triển kinh tế địa phương mà chưa quan tâm bảo tồn kiến trúc truyền thống nông thôn. Xuân Hưng (2023) cho rằng tại một số khu vực nông thôn, kiến trúc ngày càng mất

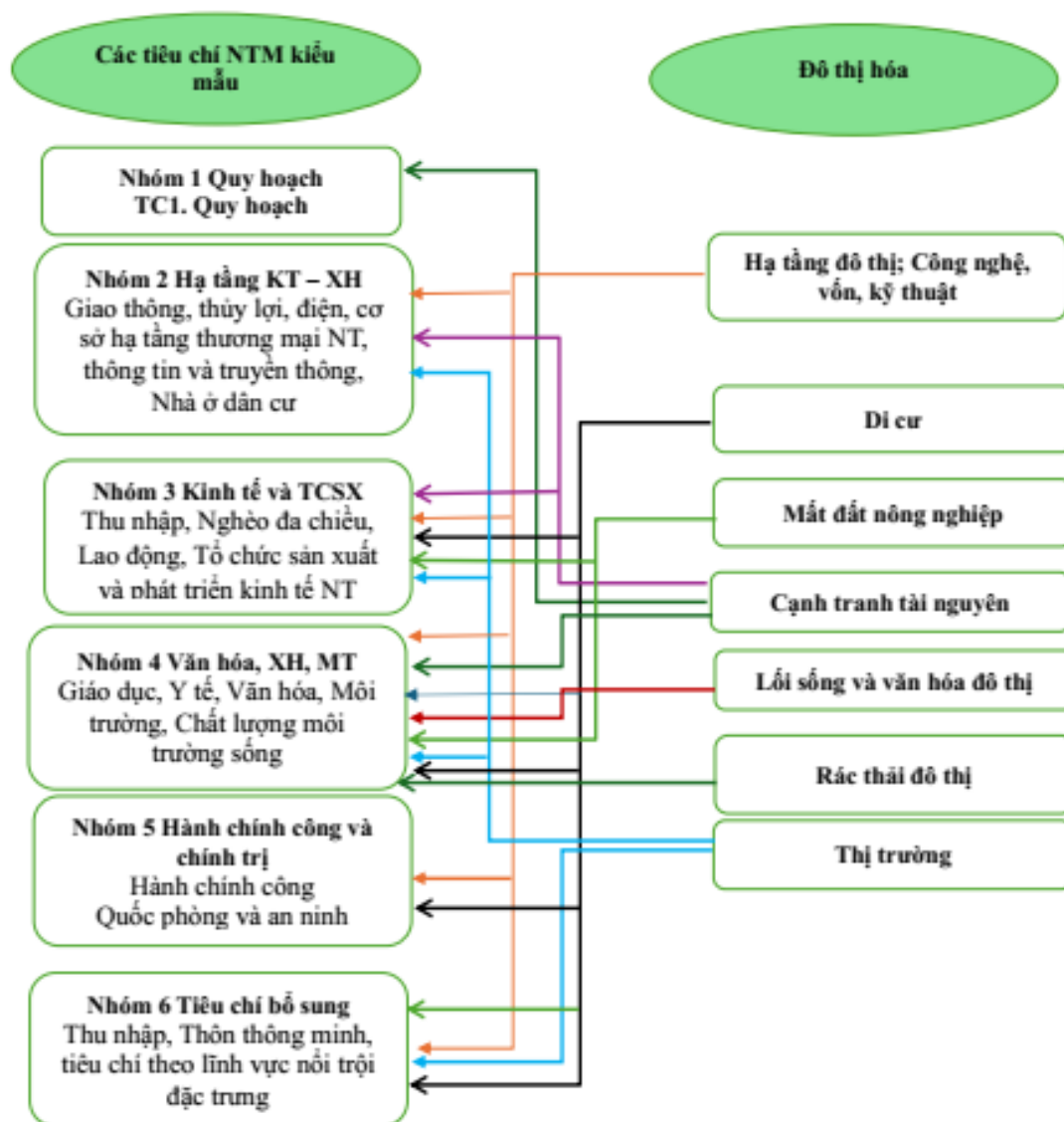
bản sắc truyền thống, pha tạp, không phù hợp với cảnh quan tự nhiên, cấu trúc làng, xã và yêu cầu phòng chống thiên tai, các giá trị kiến trúc truyền thống chưa được chú trọng kế thừa và phát triển. Trước hiện trạng này, Thủ tướng Chính phủ (2023) đã ban hành chỉ thị 04/CT-TTG về định hướng phát triển quy hoạch kiến trúc nông thôn Việt Nam tạo bản sắc và giữ gìn kiến trúc truyền thống, trong đó nhấn mạnh nghiên cứu đề xuất các mẫu kiến trúc nhà ở vùng nông thôn, kế thừa các nét kiến trúc truyền thống tiêu biểu, xây dựng cảnh quan nông thôn xanh - sạch - đẹp - an toàn, thúc đẩy xây dựng đời sống văn hóa gắn với giữ gìn bản sắc và phát huy các giá trị văn hóa địa phương.

Thứ sáu, ĐTH diễn ra ngay tại khu vực nông thôn có thể dẫn tới giảm diện tích đất nông nghiệp bị thu hẹp và ảnh hưởng tới sản xuất nông nghiệp tại khu vực nông thôn. Điều này có thể thấy cả các nước phát triển như tại Bỉ (Beckers & cs., 2020). Tuy nhiên, ĐTH tại các khu vực khác lại có thể có tác động ngược lại, di cư lao động có thể dẫn tới bỏ hoang đất nếu không được sử dụng một cách hợp lý, ví dụ trường hợp ở Trung Quốc (Hou & cs., 2021), hay ở Ethiopia (Ayele & Tarekegn, 2020) và Ấn Độ (Yasir & cs., 2025). Không những diện tích đất bị thu hẹp, chất lượng đất nông nghiệp còn có thể bị giảm sút (Fazal, 2000), ảnh hưởng trực tiếp tới năng suất và thu nhập của lao động nông nghiệp. Lao động cao tuổi tại vùng nông thôn cận đô thị khó có khả năng chuyển đổi nghề nghiệp khi mất đất, dẫn tới chênh lệch thu nhập trong nông thôn (Ayele & Tarekegn, 2020; Nguyen Tran Tuan, 2021). ĐTH có thể làm cho một bộ phận dân cư nông thôn rơi vào tình trạng thất nghiệp do thiếu đất canh tác. Hiện tượng tái nghèo có nguy cơ xảy ra rất cao đối với các trường hợp đã được nhận đền bù do chuyển đổi mục đích sử dụng đất, nhưng không có việc làm và sử dụng không hiệu quả nguồn kinh phí nhận được (Lê Thị Bích Thuận & Nguyễn Trung Dũng, 2021). Điều này ảnh hưởng trực tiếp tới việc thực hiện các tiêu chí: TC13 - *Tổ chức sản xuất và phát triển kinh tế nông thôn*, TC10 - *Thu nhập*, TC11- *Nghèo đa chiều* và TC17 - *Môi trường*. Áp lực giảm diện tích đất nông nghiệp

do ĐTH tại Tp. Hồ Chí Minh gây khó khăn cho đầu tư phát triển nông nghiệp công nghệ cao và xây dựng mô hình liên kết sản xuất gắn tiêu thụ nông sản chủ lực Minh Nhương (2022), đặc biệt cho các hợp tác xã (Huyền Trang, 2022).

Thứ bảy, ĐTH có ảnh hưởng rõ rệt tới việc thực hiện tiêu chí môi trường (TC17) trong xây dựng NTM kiểu mẫu. Tác động này có thể trực tiếp từ các khu vực đô thị lân cận với lượng rác thải sinh hoạt, sản xuất công nghiệp và dịch vụ - nếu không được quản lý tốt - sẽ ảnh hưởng tới hệ thống thủy lợi, chất lượng nước, không khí, sức khỏe con người, vật nuôi ở khu vực nông thôn (Sakketa, 2022). Ngoài ra, thu hẹp diện tích đất sản xuất gây khó khăn trong bố trí không gian cho xử lý chất thải từ hoạt động sản xuất nông nghiệp (đặc biệt chất thải chăn nuôi) và kinh tế tuần hoàn (Le & cs., 2025). Tại Việt Nam, quá trình công nghiệp hóa dựa trên thu hồi đất nông nghiệp đã dẫn tới các hậu quả môi trường (Nguyen Tran Tuan, 2021; Phạm Thị Nhâm, 2024). Ngoài ra, việc bỏ hoang ruộng có thể dẫn tới biến đổi cảnh quan và hệ sinh thái xanh của nông thôn, có ảnh hưởng lâu dài tới môi trường nông thôn và đô thị (Phan Thị Thanh Huyền & cs., 2024). Bộ NN&PTNT (2019) đã nêu thực trạng ĐTH và công nghiệp hóa trong bối cảnh quy hoạch phát triển kinh tế xã hội thiếu đồng bộ, thiếu tổng thể đã góp phần làm suy giảm các chức năng sinh thái của vùng nông thôn; gia tăng ô nhiễm không khí, tiếng ồn và nước thải công nghiệp tại chỗ. Nguồn chất thải từ công nghiệp và đô thị, nông nghiệp, nhất là trong các làng nghề, sản xuất chăn nuôi, thủy sản gia tăng gây ô nhiễm môi trường.

Ngoài ra, ĐTH tại khu vực nông thôn hoặc cận nông thôn có thể dẫn tới di cư, gây áp lực đối với hạ tầng kinh tế, kỹ thuật, an ninh và trật tự khu vực nông thôn (Yên Hưng, 2022; Phan Thị Thanh Huyền & cs., 2024), do đó ảnh hưởng tới TC 19 *Quốc phòng và an ninh* (Hình 3). Bộ NN&PTNT (2020) đề cập tới vấn đề tệ nạn xã hội (ma túy, tín dụng đen), mất trật tự an toàn ở một số nơi có xu hướng gia tăng trong xây dựng NTM giai đoạn 2010-2020 do quá trình công nghiệp hóa và ĐTH, ảnh hưởng tiêu cực tới ổn định về chính trị trên địa bàn nông thôn, đặc biệt ở một số tỉnh Đồng bằng sông Cửu Long.

Hình 3. Khung tác động của ĐTH tới xây dựng NTM kiểu mẫu

Tổng hợp lại, tác động của ĐTH tới xây dựng NTM kiểu mẫu có thể được phản ánh qua khung tác động (Hình 3).

4. KẾT LUẬN

Nông thôn và đô thị luôn nằm trong mối quan hệ tương hỗ không thể tách rời. Thực tế cho thấy chương trình mục tiêu quốc gia đang hướng tới xây dựng NTM kiểu mẫu mang tính đặc trưng của Việt Nam và luôn gắn với ĐTH. Nghiên cứu đã bước đầu xây dựng được khung đánh giá tác động của ĐTH tới xây dựng MTM kiểu mẫu, cho thấy ĐTH ảnh hưởng sâu rộng tới

xây dựng NTM kiểu mẫu với 19 tiêu chí nâng cao và 3 tiêu chí bổ sung. Tác động trực tiếp và rõ nét nhất của ĐTH tới xây dựng NTM kiểu mẫu là tới các tiêu chí TC6 - Văn hóa, TC7 - Cơ sở hạ tầng thương mại nông thôn, TC8 - Thông tin và truyền thông, TC10 - Thu nhập, TC13 - Tổ chức sản xuất và phát triển kinh tế nông thôn, TC17 - Môi trường, TC18 - Chất lượng môi trường sống nông thôn, đặc biệt là tiêu chí bổ sung “thôn thông minh”. Tuy nhiên, vấn đề nổi cộm nhất được đặt ra là các tác động tiêu cực tới môi trường, cảnh quan, văn hóa nông thôn trong bối cảnh ĐTH. Do vậy, cần quát triệt quan điểm NTM kiểu mẫu và ĐTH không phải

là hai xu hướng đối nghịch, mà cần được kết hợp hài hòa để tạo ra hệ sinh thái phát triển bền vững trong bối cảnh hiện nay (Chính quyền hai cấp, chuyển đổi số và biến đổi khí hậu). Các khuyến nghị chính sách chủ yếu để thực hiện thành công mục tiêu xây dựng NTM kiểu mẫu nhằm hạn chế tác động tiêu cực của ĐTH bao gồm: (i) Chú trọng quy hoạch tích hợp (phân định rõ vùng ưu tiên bảo tồn nông thôn), kết nối liên xã và vùng sản xuất - tiêu thụ, bảo vệ hành lang thoát lũ; (ii) Quản lý, kiểm soát phát triển theo quy hoạch đô thị và quy hoạch đất đai hiện hành, đặc biệt trong chuyển đổi cơ cấu đất đai, cơ cấu lao động; (iii) Phát triển nông thôn xanh, bảo tồn có chọn lọc: làng nghề truyền thống và cảnh quan đặc trưng của nông thôn, chú trọng hình thái không gian cư trú nông thôn theo đặc trưng địa hình cảnh quan và bản sắc văn hóa vùng miền và thông minh, gắn kết cộng đồng, thích ứng với môi trường tự nhiên; (iv) Tăng cường ứng dụng công nghệ thông minh để cảnh báo và ứng phó thiên tai; (v) Chú trọng phát triển mô hình du lịch ở vùng nông nghiệp công nghệ cao, nông nghiệp sinh thái; (vi) Quản lý, nâng cao chất lượng môi trường đô thị và nông thôn để nông thôn trở thành “nơi đáng sống” và “nơi đáng quay về”.

Kết quả nghiên cứu cũng cho thấy sự thiếu vắng các nghiên cứu thực tiễn đánh giá tác động, ảnh hưởng của ĐTH tới xây dựng NTM tại Việt Nam. Đánh giá hầu hết chỉ là các bài viết, bản tin, báo cáo. Do đó, hướng nghiên cứu tiếp theo về xây dựng NTM nên đánh giá tác động, ảnh hưởng của ĐTH tới xây dựng NTM để có bằng chứng khoa học và thực tiễn phục vụ xây dựng NTM trong bối cảnh ĐTH và thay đổi trong sắp xếp đơn vị hành chính.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Anh Phương (2024). Đại biểu Quốc hội: Quy hoạch đô thị và nông thôn hiện còn thiếu đồng bộ. Truy cập từ <https://www.qdnd.vn/chinh-tri/tin-tuc/dai-bieu-quoc-hoi-quy-hoach-do-thi-va-nong-thon-hien-con-thieu-dong-bo-800168> ngày 2/10/2025.
- Ayele A. & Tarekegn K. (2020). The impact of urbanization expansion on agricultural land in Ethiopia: A review. *Environmental and Socio-Economic Studies*. 8(4): 73-80. DOI: <https://doi.org/10.2478/enviro-2020-0024>
- Ban chấp hành Trung Ương (2008). Nghị quyết số 26-NQ/TW về nông nghiệp, nông dân, nông thôn.
- Bảo Linh (2021). Huyện Gia Lâm (thành phố Hà Nội): Xây dựng nông thôn mới gắn với đô thị hóa, bảo tồn và phát huy giá trị làng nghề truyền thống. Truy cập từ <https://www.tapchicongsan.org.vn/web/guest/chinh-tri-xay-dung-dang/-/2018/824695/huyen-gia-lam-%28thanh-pho-ha-noi%29-xay-dung-nong-thon-moi-gan-voi-do-thi-hoa%2C-bao-ton-va-phat-huy-gia-tri-lang-nghe-truyen-thong.aspx> ngày 23/7/2025.
- Beckers V., Poelmans L., Van Rompaey A. & Dendoncker N. (2020). The impact of urbanization on agricultural dynamics: a case study in Belgium. *Journal of Land Use Science*. 15(5): 626-643. DOI: <https://doi.org/10.1080/1747423X.2020.1769211>
- Bộ NN&PTNT (2019). Báo cáo tổng kết 10 năm Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới.
- Bộ NN&PTNT (2023). Tài liệu Hội nghị sơ kết 03 năm thực hiện chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2021-2025.
- Bộ NN&PTNT (2025). Báo cáo tổng kết Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2021-2025.
- Bùi Thị Ngọc Lan (2021). Ảnh hưởng của quá trình đô thị hóa đến môi trường khi thực hiện quy hoạch đô thị tại Việt Nam và nhiệm vụ đề ra. *Tạp chí Khoa học Kiến trúc - Xây dựng*. 42: 52-57.
- Bùi Xuân Dũng (2022). Chất lượng nguồn nhân lực nông thôn Việt Nam: thực trạng và giải pháp. *Tạp chí Khoa học xã hội Việt Nam*. 6(2022).
- Chen M., Zhou Y., Huang X. & Ye C. (2021). The integration of new-type urbanization and rural revitalization strategies in China: Origin, reality and future trends. *Land*. 10(2): 1-17. DOI: 10.3390/land10020207
- Chương Phụng (2023). Đô thị hóa không theo quy hoạch sẽ phá vỡ cảnh quan nông thôn. Truy cập từ <https://vneconomy.vn/do-thi-hoa-khong-theo-quy-hoach-se-pha-vo-can-h-Quan-nong-thon.htm> ngày 18/7/2025.
- Cohen B. (2015). Urbanization, City Growth, and the New United Nations Development Agenda. 3(2): 4-7.
- de Bruin S., Dengerink J. & van Vliet J. (2021). Urbanisation as driver of food system transformation and opportunities for rural livelihoods. *Food Security*. 13(4): 781-798.
- Diep Thanh Tung, Le Thi Thu Diem, Do Xuan Luan & Nguyen Hoang Khanh Linh (2022). The National Target Program for New Rural Development in Vietnam: An Understanding of People's Participation and Its Determinants. *Sustainability*. 14(19). <https://doi.org/10.3390/su141912140>.

- Đoàn Châu (2023). Quy hoạch xây dựng Nông thôn mới gắn với đô thị hóa: Một số định hướng triển khai giai đoạn 2021-2025. Truy cập từ <https://consosukien.vn/quy-hoa-ch-xay-du-ng-nong-thon-moi-ga-n-vo-i-do-thi-ho-a-mo-t-so-dinh-huo-ng-trie-n-khai-giai-doan-.htm> ngày 15/7/2025.
- Đoàn Huyền (2022). Xây dựng nông thôn mới gắn với đô thị hóa nông thôn. Truy cập từ <https://vnbusiness.vn/mo-hinh/xay-dung-nong-thon-moi-gan-voi-do-thi-hoa-nong-thon-1089214.html> ngày 23/7/2025.
- Dociu M. & Dunarintu A. (2012). The Socio-Economic Impact of Urbanization. *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*. 2(Special 1): 47-52.
- Dudwick N., Hull K., Katayama R., Shilpi F. & Simler K. (2011). From Farm to Firm Rural-Urban Transition in Developing Countries. World Bank. Truy cập từ <http://hdl.handle.net/10986/2307> License: CC BY 3.0 IGO ngày 2/10/2025.
- Ejaro S. & Abubakar A. (2013). The challenges of rapid urbanization on sustainable development of Nyanya, Federal Capital Territory, Abuja, Nigeria. *Journal of Applied Sciences and Environmental Management*. 17(2). DOI: <https://doi.org/10.4314/jasem.v17i2.13>
- Fazal S. (2000). Urban expansion and loss of agricultural land-a GIS based study of Saharanpur City, India. *Environment&Urbanization*. 12(2).
- Goel R.K. & Vishnoi S. (2022). Urbanization and sustainable development for inclusiveness using ICTs. *Telecommunications Policy*. 46(6): 102311.
- Hồ Quế Hậu (2014). So sánh xây dựng nông thôn mới giữa ba nước Trung Quốc - Hàn Quốc - Việt Nam. *Tạp chí Kinh tế và Phát triển*. 203(II): 37-44.
- Hoàng Bá Thịnh & Đoàn Thị Thanh Huyền (2015). Đô thị hóa ở Việt Nam hiện nay. *Tạp chí Khoa học xã hội Việt Nam*. 5(90): 55-62.
- Hoàng Hoa Mai (2019). Ô nhiễm môi trường - Vấn đề cấp bách cần được quan tâm trong xây dựng nông thôn mới hiện nay. Truy cập từ <https://matran.org.vn/hoat-dong-mat-tran-dia-phuong/o-nhiem-moi-truong-van-de-cap-bach-can-duoc-quan-tam-trong-xay-dung-nong-thon-moi-hien-nay-23278.html> ngày 2/10/2025.
- Hoàng Thị Vân (2023). Hà Nội quy hoạch phát triển hài hòa, đồng bộ giữa đô thị và nông thôn. Truy cập từ https://www.tapchiconsan.org.vn/web/guest/van_hoa_xa_hoi-/2018/1020802/ha-noi-quy-hoach-phat-trien-hai-hoa%2C-dong-bo-giua-do-thi-va-nong-thon.aspx ngày 18/7/2025.
- Hou D., Meng F. & Prishchepov A.V. (2021). How is urbanization shaping agricultural land-use? Unraveling the nexus between farmland abandonment and urbanization in China. *Landscape and Urban Planning*. 214: 104170-104170. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2021.104170>
- Huang D., Lang Y. & Liu T. (2021). The evolving structure of rural construction land in urbanizing china: Case study of Tai'an prefecture. *Land*. 10(1): 1-18. doi: 10.3390/land10010065
- Huang N.C., Kung S.F. & Hu S.C. (2018). The relationship between urbanization, the built environment, and physical activity among older adults in Taiwan. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 15(5). doi: 10.3390/ijerph15050836
- Hussain M. & Imityaz I. (2018). Urbanization Concepts, Dimensions and Factors. *International Journal of Recent Scientific Research*. 9: 23513-23523.
- IFAD (2016). Food consumption, urbanisation and rural transformations in Southeast Asia. Retrieved from <https://www.iied.org/sites/default/files/pdfs/migrate/17335IIED.pdf> on Oct 02, 2025.
- IIED (2003). Rural-urban transformations and the links between urban and rural development. Retrieved from <https://www.iied.org/10515iied> on Oct 02, 2025.
- IPSARD (2020). Thực trạng và cơ hội việc làm cho phụ nữ nông thôn vùng đồng bằng sông Cửu Long. Truy cập từ http://st.aus4reform.org.vn/staticFile/Subject/2021/01/18/ipsard_thuc-trang-va-co-hoi-viec-lam-cho-phu-nu-nong-thon-vung-dsbcl_181437835.pdf ngày 02/10/2025
- Ismail N.A., Utaberta N., Yunos M.Y.M. & Ismail S. (2015). Ruralizing Urban Residential Landscape: A Paradigm Shift in Urban Landscape Design. *Advances in Environmental Biology*. 9: 345-349. Retrieved from <http://www.aensiweb.com/AEB/> on Oct 02, 2025.
- Izakovičová Z., Petrovič F. & Pauditšová E. (2022). The impacts of urbanisation on landscape and environment: The case of Slovakia. *Sustainability (Switzerland)*. 14(1). doi: 10.3390/su14010060
- Kankwamba H. & Kornher L. (2019). Performance, behaviour and organization of maize trading in Malawi. *Agricultural and Food Economics*. 7(1). doi: 10.1186/s40100-019-0136-6
- Khánh Trinh (2023). Hướng đến xây dựng nông thôn mới kiểu mẫu [Online]. Truy cập từ <https://nhandan.vn/huong-den-xay-dung-nong-thon-moi-kieu-mau-post778510.html> ngày 15/7/2025.
- Lê Đồng (2024). Bê tông hóa tất cả - cách làm NTM “khô cứng” cần nhìn lại. Truy cập từ <https://baothanhhoa.vn/be-tong-hoa-tat-ca-nbsp->

- cach-lam-ntm-kho-cung-can-nhin-lai-223782.htm ngày 23/7/2025.
- Le L., Reddy V.R., Jin J. & Rahut D.B. (2025). Circular economy and sustainable agriculture ecosystems a case of hybrid paper mulberry in the Yellow River Basin, China. *Discover Sustainability*. 6(1). doi: 10.1007/s43621-025-01298-3
- Lê Thị Bích Thuận & Nguyễn Trung Dũng (2021). Tác động của đô thị hoá và định hướng quy hoạch xây dựng xã nông thôn mới ven đô. *Tạp chí Quy hoạch xây dựng*. Truy cập từ <https://www.viup.vn/vn/Tap-chi-QHXD-m17-Tap-chi-QHXD-so-112-113-br-VIUP-65-NAM-MOT-CHANG-DUONG-d410.html> ngày 02/10/2025
- Lu W., Sarkar A., Hou M., Liu W., Guo X., Zhao K. & Zhao M. (2022). The Impacts of Urbanization to Improve Agriculture Water Use Efficiency - An Empirical Analysis Based on Spatial Perspective of Panel Data of 30 Provinces of China. *Land*. 11(1). doi: 10.3390/land11010080
- Luo Y., Xiang P. & Wang Y. (2020). Investigate the Relationship between Urbanization and Industrialization using a Coordination Model: A Case Study of China. *Sustainability*. 12(3): 916. doi:10.3390/su12030916
- Ma T. (2019). Research on New Rural Planning and Design based on Urban Design Techniques. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*. 325: 201-205.
- McGranahan G. & Satterthwaite D. (2014). Urbanisation concepts and trends [Online]. JSTOR. Retrieved from <https://www.iiied.org/10709iiied> on Oct 02, 2025.
- Meyreal (2024). Tỷ lệ đô thị hoá 63 tỉnh thành Việt Nam. Truy cập <https://meyreal.com/ty-le-do-thi-hoa-63-tinh-thanh-viet-nam/> ngày 16/7/2025.
- Ngô Quang Dũng (2024). Từ nông thôn mới kiểu mẫu đến đô thị mới Thủ Nguyên. Truy cập từ <https://nhandan.vn/tu-nong-thon-moi-kieu-mau-den-do-thi-moi-thuy-nguyen-post848349.html> ngày 15/7/2025.
- Nguyen Dinh Phong (2024). Landscape architecture space of villages traditional quan ho adapting to the urbanization process of Bac Ninh province, Doctor, Hanoi Architectural University.
- Nguyễn Hồng Tiến (2022). Quy hoạch thoát nước và chống ngập đô thị thích ứng với biến đổi khí hậu. *Tạp chí Xây dựng*. tr. 74-77.
- Nguyễn Mai (2025). Xây dựng nông thôn mới gắn với phát triển đô thị ở Hà Nội: Tạo đột phá từ đầu tư hạ tầng. Truy cập từ <https://hanoimoi.vn/xay-dung-nong-thon-moi-gan-voi-phat-trien-do-thi-o-ha-noi-tao-dot-pha-tu-dau-tu-ha-tang-703208.html> ngày 23/7/2025.
- Nguyễn Thị Hải Ninh & Trần Hương Giang (2020). Ảnh hưởng của di cư lao động đến sản xuất trồng trọt của các hộ nông dân: nghiên cứu tại xã Phương Mao, Huyện Quế Võ, tỉnh Bắc Ninh. *Tạp chí Khoa học Nông nghiệp Việt Nam*. 18(9): 696-704.
- Nguyễn Thị Hồng, Chu Thị Hồng Huyền & Nguyễn Thu Huyền (2025). Đánh giá kết quả thực hiện xây dựng nông thôn mới nâng cao tại huyện Phú Bình, tỉnh Thái Nguyên. *Tạp chí Khoa học và Công nghệ - Đại học Thái Nguyên*. 230: 20-30.
- Nguyễn Thị Lý, Bạch Văn Thủy, Trần Mạnh Hải, Nguyễn Thị Ngọc Thương & Phan Thị Thanh Huyền (2024). Xu hướng của quá trình đô thị hoá ảnh hưởng đến sự phát triển nông nghiệp, kinh tế nông thôn và nông dân ở Việt Nam. *Kỷ yếu hội thảo lần 2: Thực trạng, quan điểm, định hướng và giải pháp phát triển bền vững nông nghiệp, kinh tế nông thôn và nông dân gắn với chuyển đổi số quốc gia, đô thị hoá và thích ứng với biến đổi khí hậu*. Nhà xuất bản Học viện Nông nghiệp Việt Nam. tr. 63-73.
- Nguyen Tran Tuan (2021). Shrinking agricultural land and changing livelihoods after land acquisition in Vietnam. *Bulletin of Geography. Socio-economic Series*. 53(53): 17-32.
- Nguyễn Văn Thịnh & Trần Thị Thanh Bình (2021). Xây dựng nông thôn mới bền vững gắn với đô thị hóa đến năm 2030, tầm nhìn 2045. *Tạp chí Khoa học Công nghệ Việt Nam*. 10: 42-45.
- OECD (2021). Applying the Degree of Urbanisation : A Methodological Manual to Define Cities, Towns and Rural Areas for International Comparisons. Truy cập từ <https://doi.org/10.1787/4bc1c502-en> on Oct 02, 2025.
- Ørtenblad S.B., Birch-Thomsen T. & Msese L.R. (2019). Rural Transformation and Changing Rural-Urban Connections in a Dynamic Region in Tanzania: Perspectives on Processes of Inclusive Development. *The European Journal of Development Research*. 31(1): 118-138. doi: 10.1057/s41287-018-0177-9
- Pangeni D. (2011). Impact of Urbanization on Irrigation System (A Case Study of Sorah Chhattis Mauja Community Irrigation System, Rupandehi). Retrieved from <https://elibrary.tucl.edu.np/JQ99OgQIizUxyjI9nB0on9OyLkqsGI4/api/core/bitstreams/42e6c3ab-e066-4520-8da2-74324f01db64/content> on Oct 02, 2025.
- Phạm Thị Bạch Tuyết (2015). Tác động của đô thị hóa tới phát triển kinh tế - Xã hội ở thành phố Hồ Chí Minh. *Tạp Chí Khoa Học Đại Học Sài Gòn*. 1(26).
- Phạm Thị Nhâm (2024). Quy hoạch xây dựng khu dân cư nông thôn mới gắn với quá trình đô thị hóa giai đoạn 2021-2030, tầm nhìn đến năm 2050. *Kỷ yếu Hội thảo đề tài quốc gia KX02*.

- Phan Thị Thanh Huyền, Trần Mạnh Hải, Nguyễn Thị Ngọc Thương, Nguyễn Thị Lý & Bạch Văn Thủy (2024). Thực trạng phát triển bền vững nông nghiệp, kinh tế nông thôn và nông dân gắn với đô thị hoá. Kỷ yếu hội thảo lần 2: Thực trạng, quan điểm, định hướng và giải pháp phát triển bền vững nông nghiệp, kinh tế nông thôn và nông dân gắn với chuyển đổi số quốc gia, đô thị hoá và thích ứng với biến đổi khí hậu. Nhà xuất bản Học viện Nông nghiệp Việt Nam. tr. 38-62.
- Phan Van Tuan, Vu Thi Phuong Le, Pham Thi Binh, Nguyen Thi Kim Ngan & Nguyen Chi Hai. (2024). Factors affecting economic development policies in new rural construction: a regulatory implication. *Journal of Governance and Regulation*. 13(4). doi: 10.22495/jgrv13i4siart6.
- Phùng Thị Mỹ Hạnh (2024). Hạ tầng xanh nông thôn vùng Đồng bằng sông Hồng: Nhận diện đứt gãy và định hướng tái kết nối. Truy cập từ <https://tapchixaydung.vn/nhan-dien-dut-gay-va-dinh-huong-tai-ket-noi-20201224000023277.html> ngày 2/10/2025.
- Quyền Thị Lan Phương (2021). Thực trạng cảnh quan nông thôn trong xây dựng nông thôn mới. Tạp chí Kiến trúc. Truy cập từ <https://www.tapchikientruc.com.vn/chuyen-muc/thuc-trang-canh-quan-nong-thon-trong-xay-dung-nong-thon-moi.html> ngày 02/10/2025.
- Sakketa T.G. (2022). Urbanisation and rural development in developing countries : a review of pathways and impacts. 51. Retrieved from https://www.idos-research.de/uploads/media/DP_5_2022.pdf on Oct 02, 2025.
- Shao Q., Tao R. & Luca M.M. (2022). The Effect of Urbanization on Health Care Expenditure: Evidence From China. *Frontiers in Public Health*. 10: 850872: 1-11. doi: 10.3389/fpubh.2022.850872
- Sở Nông nghiệp và Môi trường Hà Nội (2025). Năm 2024, cả nước có trên 78% xã đạt chuẩn nông thôn mới. Truy cập từ <https://trungtamphantichchungnhanhanoi.gov.vn/nam-2024-ca-nuoc-co-tren-78-xa-dat-chuan-nong-thon-moi/> ngày 23/7/2025.
- Singh P.V. (2021). Impact of Urbanization on Culture & Rural Spaces from Post-Independence to Contemporary India. *International Journal of Humanities and Social Science Invention (IJHSSI)*. 10(4). doi: 10.35629/7722-1004012629
- Son Trà (2023). Giữ gìn bản sắc văn hóa trong quy hoạch kiến trúc nông thôn. Truy cập từ <https://nhandan.vn/giu-gin-ban-sac-van-hoa-trong-quy-hoach-kien-truc-nong-thon-post741788.html> ngày 2/10/2025.
- Start D. (2001). The Rise and Fall of the Rural Non-farm Economy: Poverty Impacts and Policy Options. 19: 491-505. Retrieved from <https://library.fes.de/libalt/journals/swetsfulltext/12093122.pdf> on Oct 02, 2025.
- Tadesse S.T., Oenema O., van Beek C. & Ocho F.L. (2018). Diversity and nutrient balances of urban and peri-urban farms in Ethiopia. *Nutrient Cycling in Agroecosystems*. 111(1): 1-18.
- Thanh Niên (2023). Xã nông thôn mới vẫn khó đảm bảo tiêu chí môi trường. Truy cập từ <http://nongthonmoi.dienbien.gov.vn/vi/news/Tien-do-thuc-hien-Nong-thon-moi/xa-nong-thon-moi-van-kho-dam-bao-tieu-chi-moi-truong-510.html> ngày 2/10/2025.
- Thủ tướng Chính phủ (2009). Quyết định số 491/QĐ-TTG của Thủ tướng Chính phủ: Về việc ban hành Bộ tiêu chí quốc gia về nông thôn mới. Truy cập từ https://datafiles.chinhphu.vn/cpp/files/vbpbq/2009/04/88201_qd491ttg1.pdf ngày 02/10/2025
- Thủ tướng Chính phủ (2010) Quyết định số 800/QĐ-TTg ngày 24/6/2010 phê duyệt Chương trình mục tiêu quốc gia về xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2010-2020. Hà Nội.
- Thủ tướng Chính phủ (2016). Quyết định số 1600/QĐ-TTg ngày 16/8/2016 phê duyệt Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2016-2020. Hà Nội
- Thủ tướng Chính phủ. (2022a). Quyết định số 263/QĐ-TTg ngày 22/02/2022 phê duyệt Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2021-2025. Hà Nội.
- Thủ tướng Chính phủ. (2022b). Quyết định số 319/QĐ-TTg ngày 08/3/2022 ban hành quy định về xã nông thôn mới kiểu mẫu giai đoạn 2021-2025. Hà Nội.
- Thuy Nhu Thi Nguyen (2024). Urbanization and its Impact on the Cultural Values in the Life Cycle Rituals of the K'Ho Ethnic Group in Lam Dong Province, Vietnam. *ISVS e-journal*. pp. 142-159.
- Trương Thị Ly (2020). Xu hướng nữ hóa nông nghiệp dưới tác động của di cư. *Tạp chí Khoa học Học viện Phụ nữ Việt Nam*. 5(01): 70-75.
- Ủy ban nhân dân thành phố Hải Phòng (2022). Báo cáo quy hoạch thành phố Hải P hòng tới năm 2030. Truy cập từ [https://cdn.haiphong.gov.vn/gov-hpg/PortalFolders/ImageUploads/HTN/73/2020/QuyhoachHP2030/4-%2020200105_%20\(2\)%20b-%20%20C4%90%20C3%A1nh%20gi%20C3%A1%20hi%20E1%BB%87n%20tr%20E1%BA%A1ng%20h%20E1%BA%A1%20t%20E1%BA%A7ng.pdf](https://cdn.haiphong.gov.vn/gov-hpg/PortalFolders/ImageUploads/HTN/73/2020/QuyhoachHP2030/4-%2020200105_%20(2)%20b-%20%20C4%90%20C3%A1nh%20gi%20C3%A1%20hi%20E1%BB%87n%20tr%20E1%BA%A1ng%20h%20E1%BA%A1%20t%20E1%BA%A7ng.pdf) ngày 23/7/2025.
- Vũ Cúc (2023). Giữ bản sắc nông thôn trước cơn lốc đô thị hóa. Truy cập từ <https://kinhtedothi.vn/giu-ban-sac-nong-thon-truoc-con-loc-do-thi-hoa.html> ngày 15/7/2025.

- Wang S., Bai X., Zhang X., Reis S., Chen D., Xu J. & Gu B. (2021). Urbanization can benefit agricultural production with large-scale farming in China. *Nature Food*. 2(3): 183-191.
- WB (2016). Báo cáo phát triển Việt Nam 2016: Chuyển đổi Nông nghiệp Việt Nam: Tăng giá trị, giảm đầu vào. Truy cập từ <https://documents1.worldbank.org/curated/en/392191474894811419/pdf/108510-VIETNAMESE-WP-PUBLIC.pdf> ngày 02/10/2025
- Xuân Hưng (2023). Đô thị hóa làm biến mất bản sắc truyền thống ở nông thôn. Truy cập từ <https://vnmedia.vn/su-kien-va-van-de/202302/do-thi-hoa-lam-bien-mat-ban-sac-truyen-thong-o-nong-thon-e217f5c/> ngày 15/7/2025.
- Yasir M., Kour S. & Sehgal S. (2025). Impact of Population Growth and Urbanization on Agricultural Land Use: Evidence from India. *Advances in Consumer Research*. 2: 327-339.
- Yên Hưng (2022). Xây dựng nông thôn theo hướng hiện đại gắn với đô thị hoá. Truy cập từ <https://vietnamnet.vn/xay-dung-nong-thon-theo-huong-hien-dai-gan-voi-do-thi-hoa-2123480.html> ngày 23/7/2025.
- Zhang H., Zhan Y. & Chen K. (2024). Do education, urbanization, and green growth promote life expectancy? *Frontiers in Public Health*. 12. DOI: 10.3389/fpubh.2024.1517716.
- Zhaxi D. (2025). “Beautiful Countryside”: Green Development and the Making of Rural Urbanization in China. *China Quarterly [Online]*. DOI: 10.1017/S0305741025000384.
- Zhu H., Geng C. & Chen Y. (2024). Urban-Rural Integration and Agricultural Technology Innovation: Evidence from China. *Agriculture (Switzerland)*. 14(11). doi: 10.3390/agriculture14111906